

Ks. DARIUSZ LIPIEC*

ROZWÓJ DUSZPASTERSTWA GRUP ZAWODOWYCH W DIECEZJI SIEDLECKIEJ¹

THE DEVELOPMENT OF THE PASTORAL CARE OF OCCUPATIONAL GROUPS IN THE DIOCESE OF SIEDLCE

Abstract: Pastoral care of occupational groups constitutes a part of the categorical pastoral care which is contained within the extraordinary pastoral care. It is mainly addressed to people of various occupations and it is well-prepared to focus on their specific conditions and religious needs which result from their professions. Pastoral care of occupational groups is complementary to the ordinary pastoral care which is mainly realized in parishes. The development of the occupational pastoral care in the diocese of Siedlce, which is a part of the diocese of Lublin, is typical for any diocese in Poland. This type of pastoral care was particularly popular during the final decade of the 20th century and in the first decade of the 21st century which resulted from the dynamic social, political and cultural changes. In the 1980s and 1990s pastoral care of workers and farmers was the most developed pastoral care among other types and it was the exemplary basis which led to creating the pastoral care of occupational groups and others. After the transformations of 1989 new occupations appeared in the diocese of Siedlce and it resulted in creating another pastoral care meant for them. This also led to the appearance of the pastoral care initiatives connected with spending free time.

Keywords: the diocese of Siedlce, pastoral care of occupational groups, extraordinary pastoral care, categorical pastoral care, pastoral care in the diocese of Siedlce.

* Ks. Dariusz Lipiec – doktor habilitowany; Instytut Nauk Teologicznych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II; ORCID: 0000-0002-8890-2062; e-mail: dlipiec@kul.pl.

¹ Artykuł jest pierwszą częścią opracowania zatytułowanego *Rozwój duszpasterstwa nadzwyczajnego w diecezji siedleckiej*.

Określenie «duszpasterstwo grup zawodowych» oznacza działalność pastoralną skierowaną do osób wykonujących różnorakie zawody. Bywa ono niekiedy stosowane zamiennie z pojęciem «duszpasterstwo zawodowe». Tak rozumiane duszpasterstwo grup zawodowych jest częścią duszpasterstwa nadzwyczajnego, będącego uzupełnieniem duszpasterstwa zwyczajnego, realizowanego głównie na płaszczyźnie parafialnej. Duszpasterstwo nadzwyczajne adresowane jest do osób i grup, które ze względu na specyficzne uwarunkowania życiowe nie mogą w pełni korzystać ze zwyczajnej posługi pastoralnej lub mają specyficzne potrzeby religijne, niemożliwe do zaspokojenia w ramach zwyczajnej posługi duszpasterskiej. Są to wierzący należący do określonych grup wiekowych, zawodowych i innych, znajdujących się w specyficznych uwarunkowaniach religijnych, do których należy dostosować działalność pastoralną.

Na konieczność rozwoju duszpasterstwa nadzwyczajnego zwrócił uwagę Sobór Watykański II, dostrzegając specyficzne potrzeby religijne i uwarunkowania egzystencjalne wielorakich grup wiernych. Dostrzegł on potrzebę otoczenia ich szczególną troską duszpasterską, akcentując obowiązek biskupów wychodzenia naprzeciw takim osobom, a także zwrócił uwagę na konieczność podejmowania takiego duszpasterstwa przez prezbiterów, będących pomocnikami biskupów w realizacji ich urzędu pasterskiego².

Rozwój duszpasterstwa grup zawodowych związany jest głównie z procesami industrializacji i urbanizacji, w wyniku których w poszukiwaniu pracy do miast migrowały liczne rzesze mieszkańców wsi. W Polsce intensywny czas rozwoju duszpasterstwa nadzwyczajnego przypada na okres po II wojnie światowej, gdy następowały liczne przemiany społeczno-ekonomiczne, kulturowe i religijne. Powstające wówczas różnorakie formy duszpasterstwa grup zawodowych, adresowane do określonych grup wiernych, przybierały struktury organizacyjne. Na szczeblu ogólnopolskim kierowali nimi prezbiterzy, którym nierzadko nadawano tytuł duszpasterzy krajowych. Mieli oni za zadanie inicjować, koordynować i organizować działalność na płaszczyźnie ogólnopolskiej, a ponadto inspirować i koordynować działalność pastoralną duszpasterzy diecezjalnych. Z ramienia Konferencji Episkopatu Polski nad realizacją poszczególnych rodzajów duszpasterstwa grup zawodowych czuwali oddelegowani biskupi.

Na szczeblu diecezjalnym realizacja poszczególnych rodzajów duszpasterstwa grup zawodowych była powierzana przez biskupów diecezjalnych prezbiterom, którzy, pozostając w ogólnopolskich strukturach organizacyjnych, ponosili odpowiedzialność wobec własnych biskupów. Jakkolwiek geneza poszczególnych rodzajów duszpasterstwa nadzwyczajnego związana była z pojawianiem się określonych potrzeb religijnych i pastoralnych, to inicjatywa do ich powstawania mogła

² R. KAMIŃSKI. *Duszpasterstwo nadzwyczajne*. W: *Teologia pastoralna*. T. 2. Red. R. Kamiński. Lublin 2002 s. 311-312.

być zarówno po stronie wierzących, którzy zgłaszali swoje potrzeby duchownym, jak i duchownych, dostrzegających takie potrzeby i konieczność ich zaradaniu³.

Specyfika duszpasterstwa grup zawodowych w Polsce związana jest uwarunkowaniami powodowanymi przez ustrój społeczno-polityczny istniejący po II wojnie światowej. Liczne ograniczenia aktywności pastoralnej Kościoła, wprowadzone przez władze państwowe, spowodowały brak swobodnego dostępu do wielu obszarów życia społecznego i nawiązywania więzi z różnymi grupami wierzących. Skłoniło to władze kościelne do organizowania struktur duszpasterstwa grup zawodowych jako alternatywnych wobec oficjalnych struktur społecznych. Można więc twierdzić, że struktury duszpasterstwa grup zawodowych funkcjonowały jako struktury równoległe względem struktur państwowych.

Na okres powojenny przypada również rozwój duszpasterstwa nadzwyczajnego w diecezji siedleckiej, określanej wówczas jako diecezja siedlecka, czyli podlaska. Celem niniejszego artykułu jest rozwój duszpasterstwa grup zawodowych od ich powoływania do czasów obecnych. Należy przy tym zauważyć, że powoływanie do istnienia poszczególnych form duszpasterstwa przypadało na różne okresy po Soborze Watykańskim II. Ich zaistnienie związane było z odczytywaniem znaków czasu i stanowiło odpowiedź na potrzeby religijne wierzących w diecezji siedleckiej.

1. DUSZPASTERSTWO GRUP ZAWODOWYCH PRZED 1989 R.

Jednym z najstarszych rodzajów działalności pastoralnej skierowanej do grup zawodowych w diecezji siedleckiej jest duszpasterstwo pracowników służby zdrowia⁴. Jego geneza w diecezji siedleckiej sięga lat 60. XX w., kiedy posługę w środowisku lekarzy i pielęgniarek rozpoczął ks. Stefan Kornas. Celem działalności pastoralnej była ewangelizacja tego środowiska oraz formacja chrześcijańska pracowników służby zdrowia. Do głównych zadań duszpasterza należało krzewienie zasad moralności chrześcijańskiej w odniesieniu do pracy lekarzy, pielęgniarek i położnych, a zwłaszcza troska o podmiotowe traktowanie człowieka chorego i zabezpieczenie jego praw, przede wszystkim prawa do życia wynikającego z godności osoby ludzkiej. W tej fazie rozwoju duszpasterstwo służby zdrowia wypracowało formy pracy systematycznej, spośród których na czoło wysunęły się spotkania o charakterze formacyjnym. Pracownicy służby zdrowia diecezji siedleckiej uczestniczyli w pielgrzymkach ogólnopolskich oraz różnorodnych formach skupienia organizowanych w diecezji. Duże znaczenie miały również formy

³ TENŻE. *Działalność zbawcza Kościoła w teorii i praktyce pastoralnej*. Lublin 2007 s. 292-293.

⁴ Por. M. KALINOWSKI. *Duszpasterstwo służby zdrowia*. W: *Duszpasterstwo specjalne*. Red. R. Kamiński, B. Drożdż. Lublin 1998 s. 107-112.

duszpasterstwa indywidualnego, a zwłaszcza kierownictwo duchowe, stałe spowiednictwo i rozmowy indywidualne⁵.

Zmiany ustrojowe, które zaszły pod koniec XX w., umożliwiły zatrudnienie kapelanów w szpitalach. W większości szpitali na terenie diecezji siedleckiej do tej posługi zostali oddelegowani duchowni, dla których jest ona jedyną lub podstawową formą działalności pastoralnej. Oprócz duszpasterstwa chorych troską pastoralną obejmują oni także personel medyczny. Stała obecność kapelana sprzyja uczestnictwu tak chorych, jak i pracowników szpitali we Mszy św., przystępowaniu do sakramentu pokuty i pojednania oraz realizacji form duszpasterstwa indywidualnego. Dla pracowników szpitali oraz innych placówek medycznych na terenie diecezji organizowane są obecnie systematyczne spotkania formacyjne. Biorą oni także udział w pielgrzymkach i innych formach pastoralnych na szczeblu ogólnopolskim. Kapelani natomiast uczestniczą w spotkaniach formacyjnych i szkoleniach im dedykowanych, spośród których dużą rolę odgrywiają rekolekcje.

W diecezji siedleckiej istotne znaczenie ma duszpasterstwo rolników. Jego rozkwit nastąpił w latach 80. i 90. XX w., w związku ze zmianami społeczno-politycznymi, jakie się wówczas dokonywały. Sprzyjała temu również struktura mieszkańców diecezji, w większości zamieszkałych w środowisku wiejskim i małomiasteczkowym. Działalność ks. Jana Cepa, ówczesnego diecezjalnego duszpasterza rolników, zaowocowała różnorodnymi inicjatywami pastoralnymi. Oprócz systematycznych spotkań duszpasterskich, na które składała się celebrowanie Mszy św. oraz prelekcje zaproszonych gości, organizowano spotkania okolicznościowe. Na uwagę zasługuje działalność Katolickiego Uniwersytetu Ludowego, przemianowanego na Katolicki Podlaski Uniwersytet Ludowy. W jego ramach prowadzono kształcenie w zakresie rolnictwa, mające na celu podnoszenie kwalifikacji zawodowych rolników, a także formację chrześcijańską i patriotyczną słuchaczy. Rozwinęła się także współpraca z NSZZ „Solidarność” Rolników Indywidualnych, w ramach której prowadzono formację jej członków. Duszpasterstwo rolników pozostaje obecnie w strukturach ogólnopolskiego duszpasterstwa tej grupy zawodowej. Rolnicy z diecezji siedleckiej uczestniczą w ogólnopolskich dożynkach na Jasnej Górze. Na szczeblu diecezjalnym każdego roku organizowane są dożynki diecezjalne w sanktuarium maryjnym w Woli Gułowskiej. Ponadto, w ramach duszpasterstwa parafialnego, odbywają się dożynki parafialne, gminne i powiatowe⁶.

W tym samym okresie nastąpił rozwój duszpasterstwa świata pracy, zwane także duszpasterstwem robotników⁷. Dla środowisk robotniczych na terenie diecezji organizowano Msze św. i głoszone okolicznościowe homilie, w których

⁵ Por. T. CZARNOCKI. *Duszpasterstwo służby zdrowia*. W: *Materiały robocze II Synodu Diecezji Siedleckiej*. T. 2. Siedlce 2016 s. 38-39.

⁶ Por. TENŻE. *Duszpasterstwo rolników*. W: *Materiały robocze II Synodu Diecezji Siedleckiej* s. 33-34.

⁷ Por. J. PATER. *Duszpasterstwo ludzi pracy*. W: *Duszpasterstwo specjalne* s. 76-79.

kładziono akcent na godność i wartość pracy ludzkiej oraz prawa ludzi pracujących. Wspomnieć należy o współpracy duszpasterzy z NSZZ „Solidarność”. Członkowie związku otrzymywali ze strony duchownych wsparcie, a przede wszystkim formację religijną, w której zwracano uwagę na aspekt społeczny działalności ludzi pracy. W działaniach pastoralnych opierano się na wskazaniach nauki społecznej Kościoła, której zasady wszczepiano także adresatom duszpasterstwa. Szczególnego znaczenia duszpasterstwo świata pracy nabrało po wprowadzeniu stanu wojennego, kiedy powołano do życia Diecezjalny Komitet Pomocy Represjonowanym. Duszpasterze, oprócz systematycznej pracy, odwiedzali internowanych działaczy opozycji. Aktualnie duszpasterstwo świata pracy w diecezji siedleckiej pozostaje w ogólnopolskich strukturach organizacyjnych, a na jego czele stoi diecezjalny duszpasterz ludzi pracy. Do systematycznych form posługiwania należą rekolekcje i dni skupienia, wspierane są również wysiłki tego środowiska zmierzające do umożliwienia osobom pracującym świętowania niedziel i świąt. Do ważnych inicjatyw pastoralnych zaliczane są pielgrzymki. Ludzie pracy uczestniczą w ogólnopolskich pielgrzymkach środowiskowych na Jasną Górę oraz w pielgrzymkach diecezjalnych do lokalnych sanktuariów⁸.

2. ROZWÓJ DUSZPASTERSTWA GRUP ZAWODOWYCH PO 1989 R.

Podobny charakter posiada duszpasterstwo kolejarzy. Jego rozwój w diecezji siedleckiej nastąpił pod koniec XX w., zwłaszcza we współpracy z Katolickim Stowarzyszeniem Kolejarzy. Duszpasterstwo kolejarzy stawia sobie za zasadniczy cel formację pracowników kolei oraz budowanie wspólnoty w środowisku, które podzielone jest prawnie na wiele spółek i w którym funkcjonują liczne związki zawodowe. Formacja chrześcijańska kolejarzy powiązana jest z formacją patriotyczną. Wiele uwagi przywiązuje się do kształtowania etosu zawodowego pracowników kolei, a zwłaszcza takich cech, jak odpowiedzialność, rzetelność, sumienność czy punktualność. Akcent kładzie się również na budowanie wspólnoty. Tę grupę zawodową postrzega się jako jedną rodzinę kolejarską, zespoloną więziami braterstwa, w której wszyscy powinni czuć się odpowiedzialni za innych. Do tej wspólnoty zaliczani są także członkowie rodzin kolejarzy. W formacji duchowej akcentuje się potrzebę wysokiego poziomu moralnego. Jest to związane z etosem zawodowym, a wynika z poczucia służby społecznej kolei i jej roli w gospodarce Polski oraz poczucia odpowiedzialności za pasażerów, ich życie i zdrowie. Diecezjalny duszpasterz kolejarzy diecezji siedleckiej, będący jednocześnie kapłanem Katolickiego Stowarzyszenia Kolejarzy, realizuje formy pastoralne właściwe dla całego

⁸ Por. T. CZARNOCKI. *Duszpasterstwo ludzi pracy*. W: *Materiały robocze II Synodu Diecezji Siedleckiej* s. 49-50.

duszpasterstwa tej grupy zawodowej w Polsce. Kolejarze biorą udział w ogólnopolskich inicjatywach pastoralnych, takich jak krajowa pielgrzymka kolejarzy, a także w formach duszpasterskich realizowanych lokalnie, do których należą spotkania formacyjne stałe i okolicznościowe, rekolekcje i dni skupienia⁹.

W podobny sposób następował rozwój duszpasterstwa nauczycieli. Przemiany społeczno-ustrojowe pozwoliły na jego intensyfikację¹⁰. Duże znaczenie miała tu współpraca z Katolickim Stowarzyszeniem Wychowawców. Duszpasterstwo nauczycieli skupia się na ewangelizacji środowiska szkolnego poprzez chrześcijańską formację pracowników oświaty, opierając się na założeniu, że nauczyciel nie jest powołany jedynie do przekazywania wiedzy, lecz przede wszystkim do wychowywania uczniów. Nauczyciele postrzegani są jako podmiot apostołstwa w środowisku szkolnym, podlegającym coraz bardziej laicyzacji. Formacja nauczycieli w diecezji siedleckiej opiera się głównie na systemie spotkań o charakterze formacyjno-integracyjnym. Formacja duchowa nauczycieli zmierza do ukształtowania poczucia odpowiedzialności za dzieci i młodzież oraz ich wychowanie w duchu chrześcijańskim, a także do odpowiedzialności za realizację posłannictwa Kościoła w środowisku szkolnym i przepajania go wartościami ewangelicznymi. W ramach formacji intelektualnej porusza się problematykę aktualnych wyzwań stojących przed nauczycielami i interpretuje się je w świetle nauki społecznej Kościoła. Oprócz realizowanych systematycznie spotkań formacyjnych odbywają się również spotkania o charakterze okolicznościowym, związane głównie z obchodami świąt kościelnych i szkolnych. Mają one przede wszystkim charakter integracyjny. Organizowane są ponadto rekolekcje, dni skupienia oraz pielgrzymki pracowników oświaty, zarówno o zasięgu diecezjalnym, jak i ogólnopolskim. Ważne miejsce w formacji chrześcijańskiej środowiska nauczycielskiego zajmuje siedleckie Forum Nauczycieli, organizowane corocznie wspólnie z Katolickim Stowarzyszeniem Wychowawców¹¹.

W podobny sposób w diecezji siedleckiej realizowane jest duszpasterstwo prawników. Prawnicy – komornicy, radcy prawni, adwokaci, prokuratorzy, sędziowie – z racji wykonywania zawodu zaufania publicznego, podobnie jak nauczyciele, odgrywają ważną rolę w kształtowaniu życia społecznego i postaw obywateli. Działalność pastoralna diecezjalnego duszpasterza prawników zmierza w dwóch kierunkach: integracji środowisk prawniczych, zorganizowanych w strukturach Sądu Okręgowego, Prokuratury Okrękowej, Okrękowej Rady Adwokackiej i Okrękowej Izby Radców Prawnych, oraz formacji chrześcijańskiej wykonujących zawody prawnicze. Duszpasterz prawników stawia sobie za zadanie przede wszystkim

⁹ Por. TENŻE. *Duszpasterstwo kolejarzy*. W: *Materiały robocze II Synodu Diecezji Siedleckiej* s. 39-40.

¹⁰ Z. CELEJ. *Duszpasterstwo nauczycieli i wychowawców*. W: *Magnificat anima mea*. Red. H. Tomasiak, K. Korszniewicz, J. Józwiak. Marki-Struga 1993 s. 129-130.

¹¹ Por. J. SZOSTAKIEWICZ. *Duszpasterstwo nauczycieli w Polsce*. Siedlce 2008.

kształtowanie postaw chrześcijańskich, aby prawnicy istnieli w przestrzeni publicznej jako ludzie wierzący, dający świadectwo wyznawanym wartościom oraz gotowi do obrony wiary. W formacji duchowej na czoło wysuwa się konieczność pogłębiania więzi z Bogiem, aby mogły one kształtować życie osobiste, rodzinne i zawodowe. Ważnym zadaniem jest w tym względzie kształtowanie sumienia. Z kolei w formacji intelektualnej akcentuje się przekazywanie wiedzy dotyczącej etyki zawodowej. Chodzi tu zwłaszcza o umiejętność rozwiązywania dylematów dotyczących rozbieżności między chrześcijańskimi zasadami moralnymi a przepisami prawa cywilnego. Praca pastoralna z prawnikami opiera się na systematycznych spotkaniach formacyjnych, na które składa się liturgia, modlitwa oraz katecheza połączona z częścią integracyjną. Ponadto organizowane są rekolekcje, dni skupienia oraz pielgrzymki, zarówno o zasięgu diecezjalnym, jak i ogólnopolskim¹².

Zmiany społeczno-ekonomiczne w Polsce uwarunkowały rozwój grupy społecznej określanej mianem pracodawców i przedsiębiorców. Ta grupa osób, przeżywająca w ostatnich dziesięcioleciach dynamiczny rozwój, nie jest wolna od różnorodnych problemów. Są to zarówno problemy natury gospodarczej, wynikające z określania miejsca tych osób w przestrzeni publicznej, jak i z relacji społecznych, a zwłaszcza kształtowania odniesień pracodawców i przedsiębiorców do pracowników. Szczególnie ważne, a jednocześnie wrażliwe dla obu stron są zagadnienia dotyczące form zatrudnienia, wykonywanej pracy i płacy. Działalność gospodarcza tej grupy osób związana jest z licznymi dylematami moralnymi, dlatego formacja duchowa i intelektualna skupia się przede wszystkim na przekazywaniu wiedzy z zakresu katolickiej nauki społecznej i teologii moralnej oraz na kształtowaniu sumień i wrażliwości na podmiotowość pracowników. Ważnym zadaniem pastoralnym jest wyrabianie u pracodawców i przedsiębiorców świadomości, że ich zaangażowanie jest służbą społeczeństwu, a ich własność serwitutem społecznym. W realizacji duszpasterstwa pracodawców i przedsiębiorców dużą rolę odgrywa współpraca z Bractwem św. Judy Tadeusza skupiającym lokalnych przedsiębiorców, a także z Izbami Gospodarczymi. Działalność pastoralna skierowana do tej grupy diecezjan realizowana jest głównie poprzez wyjazdy integracyjne, spotkania okolicznościowe, dni skupienia i modlitwy, pielgrzymki o zasięgu diecezjalnym i ogólnopolskim. Istotne są w niej formy duszpasterstwa indywidualnego, zarówno pozasakramentalne, jak i związane z szafowaniem sakramentów, zwłaszcza sakramentu pokuty i pojednania¹³.

Odpowiedzią na znaki czasu było powołanie do istnienia duszpasterstwa samorządowców. Przemiany ustrojowe w Polsce przyniosły odrodzenie się

¹² Por. T. CZARNOCKI. *Duszpasterstwo służby zdrowia* s. 32-33.

¹³ Por. TENŻE. *Duszpasterstwo pracodawców i przedsiębiorców*. W: *Materiały robocze II Synodu Diecezji Siedleckiej* s. 40-41.

samorządności. Osoby zaangażowane w samorządach na różnym szczeblu otrzymały możliwość znacznego kształtowania życia społecznego. Duszpasterstwo tej grupy skupia się przede wszystkim na formacji duchowej i intelektualnej. Zmierzająca ona do kształtowania świadomości, że zaangażowanie w życie społeczności lokalnych i związana z nim władza ma charakter służebny, zmierzający do realizacji dobra wspólnego oraz dobra poszczególnych osób, będących członkami tych społeczności. Ważnym zadaniem duszpasterskim jest także kształtowanie etosu zawodowego samorządowców. Jest to bowiem nowa grupa społeczna, w aktualnym kształcie dopiero wypracowująca swoją samoświadomość. Działalność pastoralna skierowana do tej grupy osób realizowana jest głównie poprzez okolicznościowe spotkania o charakterze formacyjno-integracyjnym. Duszpasterzom towarzyszy świadomość, że samorządowcy wywodzą się ze środowisk o zróżnicowanej przynależności religijnej i wyznaniowej, a także reprezentują różne opcje polityczne. Proponuje się im także różnego rodzaju formy skupienia duchowego oraz pielgrzymek. Ważnym elementem działalności pastoralnej w tym środowisku jest obecność duszpasterzy w życiu społeczności lokalnych i realizacja indywidualnych form duszpasterstwa¹⁴.

Podobnie kształtuje się w diecezji siedleckiej duszpasterstwo bankowców i skarbowców. Choć są to organizacyjnie odrębne dziedziny duszpasterstwa, mają one podobną genezę, charakter i formy działania. W przeciwieństwie do bankowców, skarbowcy są grupą zawodową ukształtowaną w aktualnej postaci w epoce przemian ustrojowych. Obie grupy osób związane są profesjonalnie z zarządzaniem finansami, przez co specyfika ich pracy cechuje się dużym podobieństwem. Wysiłki duszpasterskie, podobnie jak w przypadku przedsiębiorców, pracodawców czy samorządowców, zmierzają w dwóch kierunkach. Pierwszym jest formacja religijna bankowców i skarbowców, a zwłaszcza etyki zawodowej, drugim natomiast integracja środowiska i kształtowanie etosu zawodowego. Wobec dynamicznych zmian, jakie zachodzą w tych środowiskach, stale wypracowywane są nowe formy oddziaływania pastoralnego. Na czoło wysuwa się organizowanie spotkań o charakterze formacyjnym oraz pielgrzymek o charakterze ogólnopolskim i lokalnym. Ważną rolę odgrywa także obecność duszpasterzy w życiu wspólnotowym tych społeczności, szczególnie w obchodach świąt religijnych i branżowych.

Zmiany ustrojowe pozwoliły na powołanie duszpasterstwa policjantów. Poprzedniczka policji, milicja, traktowana była nie tylko jako formacja służąca utrzymaniu porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli, lecz także jako podtrzymująca ustrój socjalistyczny. Była ona jednym z istotnych narzędzi krzewienia ideologii marksistowsko-leninowskiej i laicyzacji społeczeństwa. Współczesna policja nie jest obciążona obowiązkiem ateizacji, dlatego możliwe jest podjęcie

¹⁴ Por. TENŻE. *Duszpasterstwo samorządowców*. W: *Materiały robocze II Synodu Diecezji Siedleckiej* s. 41-42.

w znacznym zakresie działalności pastoralnej wśród jej pracowników. W skali ogólnopolskiej kilku kapelanów jest etatowymi pracownikami policji. Posiadają oni odpowiednie stopnie policyjne. W diecezji siedleckiej diecezjalny kapelan policji oraz kapelani poszczególnych komend wykonują swoją posługę w ramach struktur równoległych, powołanych przez Kościół, głównie poprzez towarzyszenie pracownikom policji oraz obecność w ważniejszych wydarzeniach środowiskowych i świętach religijnych. Włączają oni także policjantów i policjantki w życie lokalnych wspólnot kościelnych, zwłaszcza w obchody świąt i uroczystości. Wysyłki duszpasterskie skierowane są przede wszystkim ku formacji religijnej pracowników policji i ich rodzin. Szczególne znaczenie ma w tym względzie kształtowanie sumienia, oparte na kształceniu religijno-moralnym. Za ważny kierunek pracy pastoralnej uważa się także pogłębianie więzi policjantów z Bogiem i Kościołem. Znaczącą rolę w tej posłudze odgrywają formy duszpasterstwa indywidualnego¹⁵.

W okresie przemian społeczno-ustrojowych stało się możliwe podjęcie duszpasterstwa strażaków zawodowych. Posługujący w diecezji siedleckiej diecezjalny oraz powiatowi i gminni duszpasterze strażaków nie są pracownikami etatowymi Państwowej Straży Pożarnej. Swoją posługą obejmują oni także druhow Ochotniczych Straży Pożarnych, kierując ją łącznie do obu formacji strażackich. Duszpasterstwo strażaków-ochotników ma długą tradycję w diecezji siedleckiej. Wiele spośród jednostek było zakładanych także przez duchownych. Starali się oni podtrzymywać więzi ze strażakami w realiach Polski Ludowej. Również strażacy aktywnie uczestniczyli w życiu parafii, które często pokrywały się ze społecznościami lokalnymi. Duchowni, w tym także proboszczowie, uczestniczą w życiu drużyn strażackich. Strażacy z kolei biorą aktywny udział w obchodach świąt i uroczystości kościelnych, zwłaszcza Triduum Paschalnego, pełniąc wartę przy za-inscenizowanych grobach Pana Jezusa. Na terenie diecezji siedleckiej powszechnie obchodzi się wspomnienie św. Floriana, patrona strażaków, rocznice i jubileusze strażackie. Dla strażaków i ich rodzin organizowane są pielgrzymki, spośród których największą frekwencją cieszą się te do Kodnia, Leśnej Podlaskiej, Pratulina, Woli Gułowskiej i Górek k. Garwolina¹⁶.

Podobną rolę odgrywa duszpasterstwo myśliwych. Nie stanowią oni grupy zawodowej, ale zrzeszonych w Polskim Związku Łowieckim jednoczy wspólna troska o naturę, a zwłaszcza o faunę. W diecezji siedleckiej pastoralną troskę o to środowisko sprawuje diecezjalny duszpasterz myśliwych, wspierany przez duszpasterzy poszczególnych kół łowieckich. Ich zadaniem jest formacja chrześcijańska członków Polskiego Związku Łowieckiego oraz ich rodzin, a zwłaszcza formacja duchowa. Chodzi w niej przede wszystkim o kształtowanie chrześcijańskiej

¹⁵ Por. E. WISZOWATY. *Duszpasterstwo policji. Studium pastoralno-teologiczne*. Szczytno 2002.

¹⁶ Por. T. CZARNOCKI. *Duszpasterstwo strażaków*. W: *Materiały robocze II Synodu Diecezji Siedleckiej* s. 48.

wizji świata stworzonego przez Boga, a w nim człowieka i jego stosunku do natury. Innym zadaniem duszpasterzy jest kształtowanie sumień myśliwych i etosu ich środowiska¹⁷.

ZAKOŃCZENIE

Najbardziej intensywny rozwój duszpasterstwa grup zawodowych w diecezji siedleckiej przypadł na koniec XX i początek XXI w. i wpisał się w historię tego duszpasterstwa w Polsce. Ostatnie dziesięciolecie istnienia PRL, zmiany społeczno-polityczne i społeczno-gospodarcze charakteryzowały się szczególnym zwróceniem się ludzi z różnych grup zawodowych w kierunku Kościoła, w którym szukali przeciwwagi dla systemu komunistycznego oraz poszukiwali własnej tożsamości i etosu zawodowego. Mające w tym czasie duże znaczenie grupy pracujących związane z przemysłem i rolnictwem, utożsamiane przez dominującą ideologię z klasą robotniczą i rolnikami, otrzymały znaczące wsparcie duszpasterskie. Na gruncie dokonujących się przemian takie wsparcie, ze względu na specyfikę i potrzeby religijne ich członków, otrzymywały poszczególne grupy zawodowe nieutożsamiane z tymi klasami. Potrzeba objęcia troską pastoralną osób różnych zawodów była także bodźcem do skierowania działalności duszpasterskiej do grup zawodowych powstających po przemianach społecznych, a także do tych, do których dotarcie wcześniej nie było możliwe lub było poważnie utrudnione. Należy zauważyć, że wraz ze zmianami struktury zatrudnienia na terenie diecezji siedleckiej rozwinęła się kategoria czasu wolnego. Czas ten jest w różnoraki sposób zagospodarowywany przez osoby mające go, m.in. przez angażowanie się w myślistwo. Z tego powodu pojawiła się potrzeba skierowania wysiłku pastoralnego również do tej grupy osób.

BIBLIOGRAFIA

- CELEJ Z.: *Duszpasterstwo nauczycieli i wychowawców*. W: *Magnificat anima mea*. Red. H. Tomasiak, K. Korszniewicz, J. Józwick. Marki-Struga: Wydawnictwo Michalineum 1993 s. 129-130.
- CZARNOCKI T.: *Duszpasterstwo kolejarzy*. W: *Materiały robocze II Synodu Diecezji Siedleckiej*. T. 2. Siedlce: Wydawnictwo Diecezji Siedleckiej Unitas 2016 s. 39-40.
- CZARNOCKI T.: *Duszpasterstwo ludzi pracy*. W: *Materiały robocze II Synodu Diecezji Siedleckiej*. T. 2. Siedlce: Wydawnictwo Diecezji Siedleckiej Unitas 2016 s. 49-50.
- CZARNOCKI T.: *Duszpasterstwo myśliwych*. W: *Materiały robocze II Synodu Diecezji Siedleckiej*. T. 2. Siedlce: Wydawnictwo Diecezji Siedleckiej Unitas 2016 s. 50-51.

¹⁷ Por. TENŻE. *Duszpasterstwo myśliwych*. W: *Materiały robocze II Synodu Diecezji Siedleckiej* s. 50-51.

- CZARNOCKI T.: *Duszpasterstwo pracodawców i przedsiębiorców*. W: *Materiały robocze II Synodu Diecezji Siedleckiej*. T. 2. Siedlce: Wydawnictwo Diecezji Siedleckiej Unitas 2016 s. 40-41.
- CZARNOCKI T.: *Duszpasterstwo rolników*. W: *Materiały robocze II Synodu Diecezji Siedleckiej*. T. 2. Siedlce: Wydawnictwo Diecezji Siedleckiej Unitas 2016 s. 33-34.
- CZARNOCKI T.: *Duszpasterstwo samorządowców*. W: *Materiały robocze II Synodu Diecezji Siedleckiej*. T. 2. Siedlce: Wydawnictwo Diecezji Siedleckiej Unitas 2016 s. 41-42.
- CZARNOCKI T.: *Duszpasterstwo służby zdrowia*. W: *Materiały robocze II Synodu Diecezji Siedleckiej*. T. 2. Siedlce: Wydawnictwo Diecezji Siedleckiej Unitas 2016 s. 38-39.
- CZARNOCKI T.: *Duszpasterstwo strażaków*. W: *Materiały robocze II Synodu Diecezji Siedleckiej*. T. 2. Siedlce: Wydawnictwo Diecezji Siedleckiej Unitas 2016 s. 48.
- KALINOWSKI M.: *Duszpasterstwo służby zdrowia*. W: *Duszpasterstwo specjalne*. Red. R. Kamiński, B. Drożdż, Lublin: Atla 2 1998 s. 107-112.
- KAMIŃSKI R.: *Duszpasterstwo nadzwyczajne*. W: *Teologia pastoralna*. T. 2. Red. R. Kamiński, Lublin: Atla 2 2002 s. 309-313.
- KAMIŃSKI R.: *Działalność zbawcza Kościoła w teorii i praktyce pastoralnej*. Lublin: Wydawnictwo KUL 2007.
- PATER J.: *Duszpasterstwo ludzi pracy*. W: *Duszpasterstwo specjalne*. Red. R. Kamiński, B. Drożdż, Lublin: Atla 2 1998 s. 55-84.
- SZOSTAKIEWICZ J.: *Duszpasterstwo nauczycieli w Polsce*. Siedlce: Wydawnictwo Diecezji Siedleckiej Unitas 2008.
- WISZOWATY E.: *Duszpasterstwo policji. Studium pastoralno-teologiczne*. Szczytno: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji 2002.

Streszczenie: Duszpasterstwo grup zawodowych jest częścią duszpasterstwa katedralnego, zwierającego się w duszpasterstwie nadzwyczajnym. Jest ono adresowane do osób wykonujących różnorakie zawody, uwzględniając ich specyficzne uwarunkowania i potrzeby religijne wynikające z ich profesji. Duszpasterstwo to pełni rolę uzupełniającą w stosunku do duszpasterstwa zwyczajnego, realizowanego przede wszystkim na płaszczyźnie parafialnej. Rozwój duszpasterstwa grup zawodowych w diecezji siedleckiej, należącej do metropolii lubelskiej, jest typowy dla diecezji w Polsce. Znaczną dynamikę rozwoju ten rodzaj duszpasterstwa przeżywał w ostatnich dziesięcioleciach XX i pierwszych dziesięcioleciach XXI w., w związku z przemianami społeczno-politycznymi i kulturowymi. W latach 80. i 90. XX w. dużą rolę dogrywało duszpasterstwo świata pracy i rolników. Na jego bazie tworzono inne rodzaje posługi, adresowanej do innych grup zawodowych. Po przemianach 1989 r. pojawiły się w diecezji siedleckiej nowe zawody, przedstawiciele których także objęto troską pastoralną. Pojawiły się również inicjatywy duszpasterskie związane ze spędzaniem czasu wolnego.

Słowa kluczowe: diecezja siedlecka, duszpasterstwo grup zawodowych, duszpasterstwo nadzwyczajne, duszpasterstwo katedralne, duszpasterstwo w diecezji siedleckiej.